

Konkurransenytt

Nyhetsbrev fra Konkurransetilsynet

2/2010 Desember

God jul og
godt nytt år!

Innhold

Skal evaluere bonusforbødet
Side 3

Informasjonspakke til innkjøpere
Side 4

Meyer blir ny konkurransedirektør
Side 5

Beste masteroppgave er kåret
Side 6

Konkurransetilsynet i
mediebildet 2001-2010
Side 7

Nøkkeltall fra Konkurransetilsynet
Side 8

Gebyret du kan ønske velkommen

Av Øyvind Nilssen, rådgiver i Konkurransetilsynet

Du har kanskje merket deg at noen butikker har begynt å kreve gebyr når du betaler med visse typer betalingskort? Sannsynligvis vil du reagere negativt på å måtte betale for noe som tidligere var gratis, men for de fleste av oss er gebyret faktisk positivt.

Norge er i verdenstoppen når det gjelder bruk av kort, og de fleste av oss forventer at butikken godtar betaling med kort. Det nasjonale bankkortet BankAxept er det klart mest brukte betalingskortet i Norge, med en markedsandel på rundt 80 prosent. Det er imidlertid bruken av internasjonale kort som øker mest.

Visa, Mastercard, American Express og Diners Club er de største internasjonale kortselskapene i Norge. Økt bruk av internasjonale betalingskort burde i utgangspunktet være positivt for konkurransen, men det er grunn til å være skeptisk til utviklingen.

For deg som forbruker er det små prisforskjeller mellom BankAxept og internasjonale betalingskort, men for handelsnæringen er forskjellene svært store. Når du betaler med BankAxept, må butikken betale et gebyr i størrelsesorden 12 til 20 øre. Når du betaler med et internasjonalt kort, er tilsvarende gebyr over 12 kroner i gjennomsnitt – altså minst 60 ganger dyrere enn BankAxept.

Konkurransetilsynet
Norwegian Competition Authority

Frem til nå har det tilsynelatende vært gratis for deg som forbruker å betale med kort. Samtidig har handelsnæringen betalt milliardbeløp i gebyrer, skriver Øyvind Nilssen, rådgiver i Konkurransetilsynet i sin kronikk.

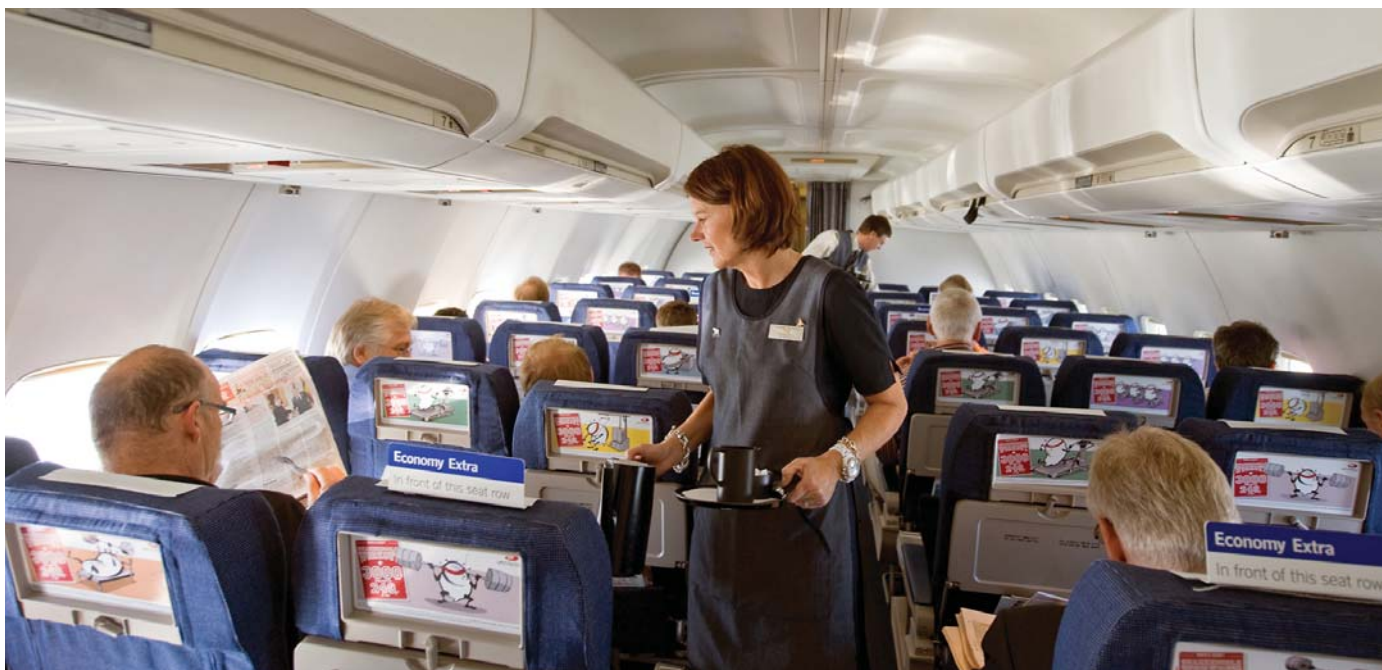
I 2009 betalte handelsnæringen samlet om lag 1,5 milliarder kroner i gebyr for å ta imot betaling med internasjonale betalingskort. En vesentlig del av denne summen er knyttet til såkalte formidlingsgebyr, som er skjult for både handelsnæringen og deg som forbruker. De skjulte gebyrene fastsettes av kortselskapene og de norske bankene som utsteder internasjonale kort, og er en god inntektskilde for disse bankene. Gebyrene er høyere i Norge enn andre EU-land, og ifølge Norges Bank er det grunn til å tro at gebyrene er høyere enn det som er optimalt for samfunnet. Flere lands konkurransemyndigheter, inkludert Konkurransetilsynet, undersøker om Visa og Mastercards gebyrer er i strid med konkurransereglene.

Samtidig som butikken må betale et høyt gebyr, har kortselskapene tidligere nektet butikken å kreve et gebyr av deg som kunde for kortbetalingen. Dermed har butikken måttet dekke inn denne ekstrakostnaden gjennom et generelt prispåslag som rammer alle butikkens kunder.

I praksis betyr det at dersom du hovedsakelig betaler med BankAxept, subsidierer du andre som betaler med internasjonale kort.

Etter en lovendring i fjor kan kortselskapene ikke lenger nekte butikken å kreve et slikt gebyr. Dermed kan butikken ved bruk av gebyrer påvirke deg til å betale med et rimeligere betalingskort. Dette vil gi butikken en bedre forhandlingsposisjon overfor de internasjonale kortselskapene, slik at den kan forhandle seg til lavere gebyrer. Samtidig vil flere forbrukere ønske å bruke betalingskort med lavere gebyrer når de ser hva et dyrt kort faktisk koster. I sum vil dette gjøre det vanskeligere for de internasjonale kortselskapene å kreve høye gebyrer fra butikken. Erfaringer fra Australia, som innførte en tilsvarende lovendring i 2003, tilsier at gebyrene vil reduseres.

Hvis handelsnæringen er bevisst og bruker den forhandlingsmakten lovendringen har gitt dem, kan milliardkostnaden reduseres. Dermed kan butikkene sette ned prisen på varer og tjenester, og du – forbrukeren – sitter igjen som vinner.

■ Skal evaluere bonusforbudet

Konkurransetilsynet skal undersøke om forbudet mot bonusprogram i norsk luftfart bør strammast inn, bli videreført som det er, eller bli oppheva.

Bakgrunnen for utgreiinga er utviklinga i marknaden for innanriks luftfart og innføringa av ulike fordelsprogram. Dei siste åra har Norwegian teke marknadsdelar frå SAS, og selskapa er i dag tilnærma like store på mange ruter. Samtidig har begge selskapa innført fordelsprogram som SAS Credits og Norwegian Reward.

Konkurransetilsynet vil undersøke om eit vidareført forbod vil medverke til auka konkurranse og dermed eit betre tilbod til flypassasjerar i Noreg.

Utgreiinga skal også sjå på om forbudet eventuelt bør utvidast til å omfatte nye fordelsprogram som er innførde.

Det er tre moglege utfall av denne utgreiinga: Ei tilråding om at bonusforbudet blir videreført som i dag, at det blir stramma inn, eller at det blir oppheva, seier konkurransedirektør Knut Eggum Johansen. Uavhengig av kva Konkurransetilsynet kjem fram til, er det Fornyings-, administrasjons- og kyrkjedepartementet som tek avgjerda om eventuelle endringar i bonusforskrifta.

Professorane Frode Steen og Lars Sørgard ved Norges Handelshøyskole skal hjelpe Konkurransetilsynet i evalueringa.

Forbudet mot å gi flypassasjerar bonuspoeng på norske innanriksreiser stammar frå 2002, då Konkurransetilsynet greip inn mot bonusprogramma til SAS, Braathens og Widerøe. Dette la til rette for at Norwegian kunne etablere seg på norske innanriksruter. I 2007 innførde Fornyings- og administrasjonsdepartementet gjennom bonusforskrifta eit generelt forbod mot slike bonusprogram for alle flyselskap.

■ Informasjonspakke om ulovleg tilbodssamarbeid

I januar kjem Konkurransetilsynet med ein informasjonspakke til personar som jobbar med innkjøp. Pakken inneheld ein plakat med ti moegelege teikn på tilbodssamarbeid, og ein brosjyre som forklarar meir inngående korleis innkjøparar kan avdekkje og førebyggje ulovleg samarbeid. Innkjøparar i offentleg sektor har ei viktig rolle i arbeidet mot konkurransekriminalitet.

- Dei som sit tett på anbudsprosessen, har eit unikt høve til å avdekkje avvik tidleg. Årvakne innkjøparar i det offentlege har fleire gonger avslørt ulovleg samarbeid mellom leverandørar i saker som Konkurransetilsynet seinare har følgd opp, seier etterforsningsleiar Ingunn B. Gjersvik

Innkjøparar som er merksame på faresignal i anbudsprosessen reduserer risikoen for at dei blir lurt og betaler for mykje for varer og tenester. Konkurransetilsynet har dei siste åra halde ei rekkje foredrag for offentlege innkjøparar, private innkjøpsfora og andre som arbeider med anbudsprosessar. Formålet er å auke kunnskapen om ulovleg samarbeid for å motverke og avdekkje lovbrøt som kan koste samfunnet dyrt.

– Ulovleg samarbeid kan skje rett framfor nasen på deg. Ver på vakt, og ta heller ein telefon for mykje til Konkurransetilsynet enn å ta sjansen på å bli lurt, ber Gjersvik.

Konkurransetilsynet vil på nyåret sende ut informasjonspakken til eit utval interessentar. Brosjyren og plakaten kan også bestillast på www.kt.no. Informasjonspakken er tilgjengeleg på nynorsk og bokmål.

Ta kontakt med Konkurransetilsynet dersom du har spørsmål eller mistanke om at «det skjer noko». Ikkje diskuter mistankane dine med nokre av dei involverte bedriftene. Ta vare på alt skriftleg materiale og kommunikasjon med dei involverte bedriftene.

Du kan tipse oss på tipstelefonen vår 55 59 75 55, eller nytte tipsskjemaet på www.kt.no. Ta også kontakt dersom du har spørsmål i samband med ein anbudsprosess eller berre ønskjer råd og informasjon. Du når oss på telefonnummer 55 59 75 00.

■ Meyer blir ny konkurransedirektør

Christine Benedichte Meyer (46) blir ny direktør i Konkurransetilsynet. Hun vil etterfølge Knut Eggum Johansen som går av etter sitt andre årsmål 1. april 2011.

Meyer jobber i dag som byråd for helse og inkludering i Bergen kommune. Hun har tidligere vært finansbyråd i Bergen kommune, statssekretær i Arbeids- og administrasjonsdepartementet og professor ved Norges Handelshøyskole.

■ Utval skal gjennomgå konkurranselova

Regjeringa har vedteke å utnemne eit utval som skal gjennomgå konkurranselova og fremje forslag til lovendringar. Leiar for utvalet vil vere prof. dr. juris Erling J. Hjelmeng ved Universitetet i Oslo.

Dei andre medlemene i utvalet er:

- Avdelingsdirektør Jostein Skaar, Konkurransetilsynet, Bergen
- Seniorrådgjevar Birgitte Istad, Justisdepartementet, Kolbotn
- Prof. dr. oecon. Lars Sjørgard, Norges Handelshøyskole, Bergen
- Underdirektør Anne Beate Saga Hammerstad, Forbrukerrådet, Oslo
- Advokat Beret Sundet, advokatfirma Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen, Bærum
- Advokat Mona Søyland, advokatfirma Simonsen, Oslo

Konkurransetilsynet og Fornyings-, administrasjons- og kyrkjedepartementet vil vere sekretariat for utvalet.

Utvalet skal leggje fram si innstilling innan 1. februar 2012.

Reviderte gruppefritak og retningslinjer for horisontale samarbeidsavtaler

Europakommisjonen vedtok 14. desember reviderte gruppefritak for forsknings- og utviklingsavtaler og spesialiseringsavtaler og nye retningslinjer for horisontale samarbeidsavtaler. Gruppefritakene trer i kraft 1. januar 2011. Les mer om gruppefritakene og retningslinjene på Europakommisjonens sider.

■ 15 000 kroner i premie for de beste masteroppgavene

Årets vinnere av Konkurransetilsynets pris for beste masteroppgave er Silje Bragstad fra Universitetet i Oslo og Eirik Lothe Hess fra Universitetet i Bergen. Prisen på 15 000 kroner til hver av dem ble delt ut av konkurransedirektør Knut Eggum Johansen og juridisk direktør Håkon Cosma 1. desember.

– Formålet med konkurransen er å øke studenters interesse for konkurranseøkonomi og konkurranserett. Det er svært gledelig å se at alle de innleverte oppgavene for vurdering til prisen for beste masteroppgave også i år holder god faglig kvalitet, sier konkurransedirektøren.

Betalingskortsystem og formidlingsgebyr

Prisvinner for beste oppgave i konkurranseøkonomi er Eirik Lothe Hess fra Universitetet i Bergen. Oppgaven tar for seg en nyere og viktig teoriretning innenfor økonomifaget, litteraturen om tosidige markeder:

“Prisvinneren gir en svært moden gjennomgang av litteraturen, og setter denne i et historisk perspektiv. Gjennom drøftingen av den konkrete problemstillingen, potensielle konkurransemessige vridninger av formidlingsgebyrer, dokumenterer prisvinneren svært god forståelse for hvordan økonomisk teori skal anvendes i en spesifikk kontekst. Denne diskusjonen trekkes videre til en foreløpig betraktning om mulige reguleringer. Juryen legger spesielt vekt på prisvinneren gode forståelse av nyere økonomiske teori og samspillet mellom teori og anvendt konkurranseanalyse.”

> Last ned hele oppgaven som PDF

Vurderingen er gjort av seniorrådgiver Jan Gaute Sannarnes i Konkurransetilsynet og professor Christian Riis fra Handelshøyskolen BI. Eirik Lothe Hess er nå ansatt i Konkurransetilsynet.

Prisvinnere: Silje Bragstad og Eirik Lothe Hess.

Den konkurranserettslige tilnærmingen til minoritetserverv

Prisvinner for beste oppgave i konkurranserett er Silje Bragstad fra Universitetet i Oslo. Oppgaven behandler spørsmål rundt den konkurranserettslige tilnærmingen til minoritetserverv:

“Når komiteen velger avhandlingen om minoritetserverv, skyldes dette at avhandlingen på en særlig pedagogisk og ryddig måte fremstiller disse aspektene ved konkurranseretten – samtidig som svakheter i det gjeldende regimet synliggjøres. Oppgaven utmerker seg også ved å sette fokus på et aktuelt problem der norsk konkurranselov byr på løsninger som avviker fra EU-reglene. Fremstillingen er meget ryddig og oversiktlig, samtidig som den formidler viktig kunnskap fra et område som særlig i EU-retten er viet begrenset oppmerksomhet de siste årene. Det er også en særskilt kvalitet i drøftelser og analyse av dommer.”

> Last ned hele oppgaven som PDF

Vurderingen er gjort av juridisk direktør Håkon Cosma i Konkurransetilsynet og professor dr. juris Erling Hjelmeng ved Universitetet i Oslo.

Konkurransetilsynet i mediebildet 2001-2010

Etter noen år med svakt synkende synlighet i media, målt i antall presseklipp, arbeider Konkurransetilsynet nå målrettet for økt synlighet, økt kunnskap om og gjennomslag for konkurransepolitikken.

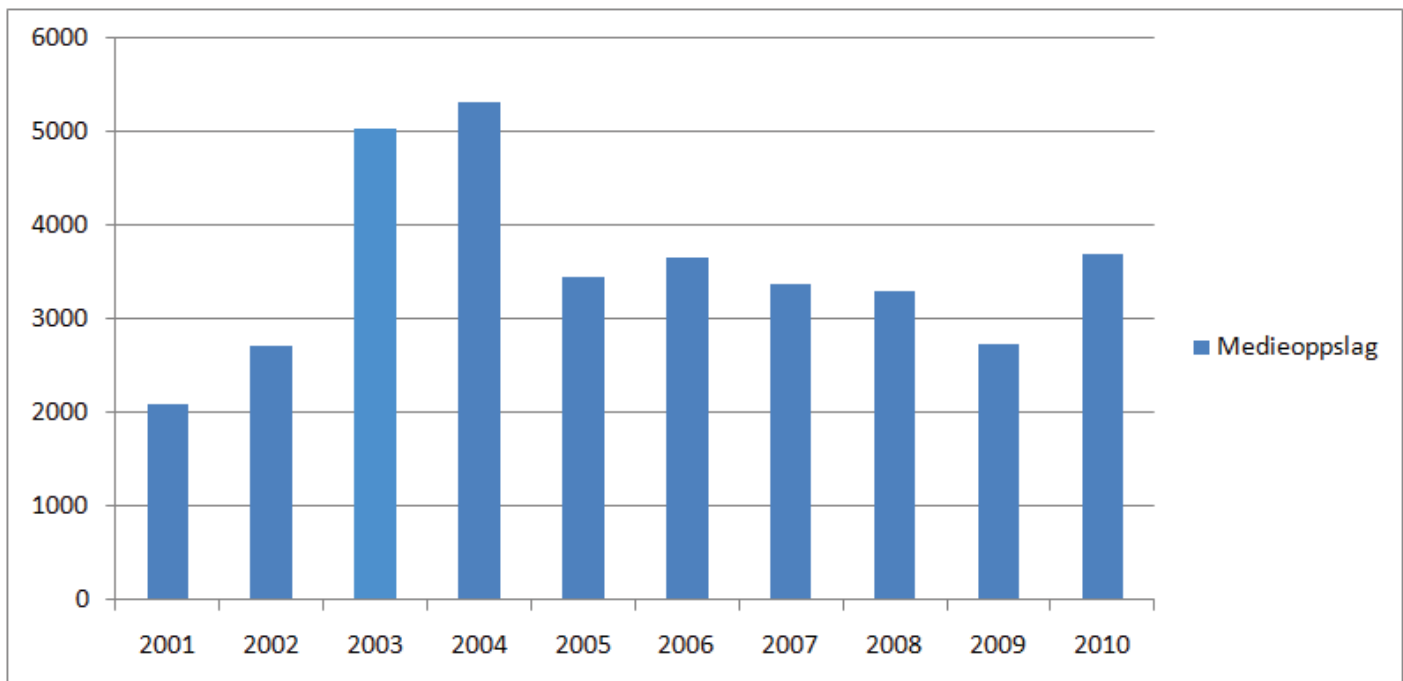
Årene 2003 til 2005 var i stor grad preget av de "store" sakene:

- I 2003 besluttet Stortinget at tilsynet skulle flytte fra Oslo til Bergen.
- I november 2003 gav tilsynet tillatelse til storfusjonen mellom DnB og Gjensidige NOR.
- I 2004 kom den nåværende konkurranseloven. En ny bokbransjeavtale ble inngått i 2004.
- Den såkalte Tine-saken startet med en bevisikring i 2004 og fikk stor medieomtale også i 2005.
- I 2004 fikk SAS varsel om gebyr for ulovlig underprising på ruten Oslo–Haugesund - en sak som endte med forlik i 2008.

– Vi ser tydelig at medieoppmerksomheten følger sakene vi jobber med. Vi har dermed ingen grunn til å tro at lokaliseringen i Bergen hindrer medieoppmerksomhet. De gode sakene får god og bred dekning i både riks- og lokalmedia også etter flyttingen til Bergen, sier informasjonsrådgiver Ronny Turøy.

Tilsynet ser også klare resultater av en bevisst satsing i 2010 på å synliggjøre resultatene av Konkurransetilsynets arbeid.

– Vi har blitt flinkere i det siste til å involvere hele organisasjonen i å løfte frem saker av konkurransefaglig interesse. Blant annet har medarbeidere i tilsynet skrevet gode kronikker om for eksempel egne merkevarer (EMV) og gebyr på betalingskort. Vi har også blitt flinkere til å kommunisere forbrukerrelaterte saker som for eksempel prisutviklingen på drivstoff og kraft, sier Turøy.

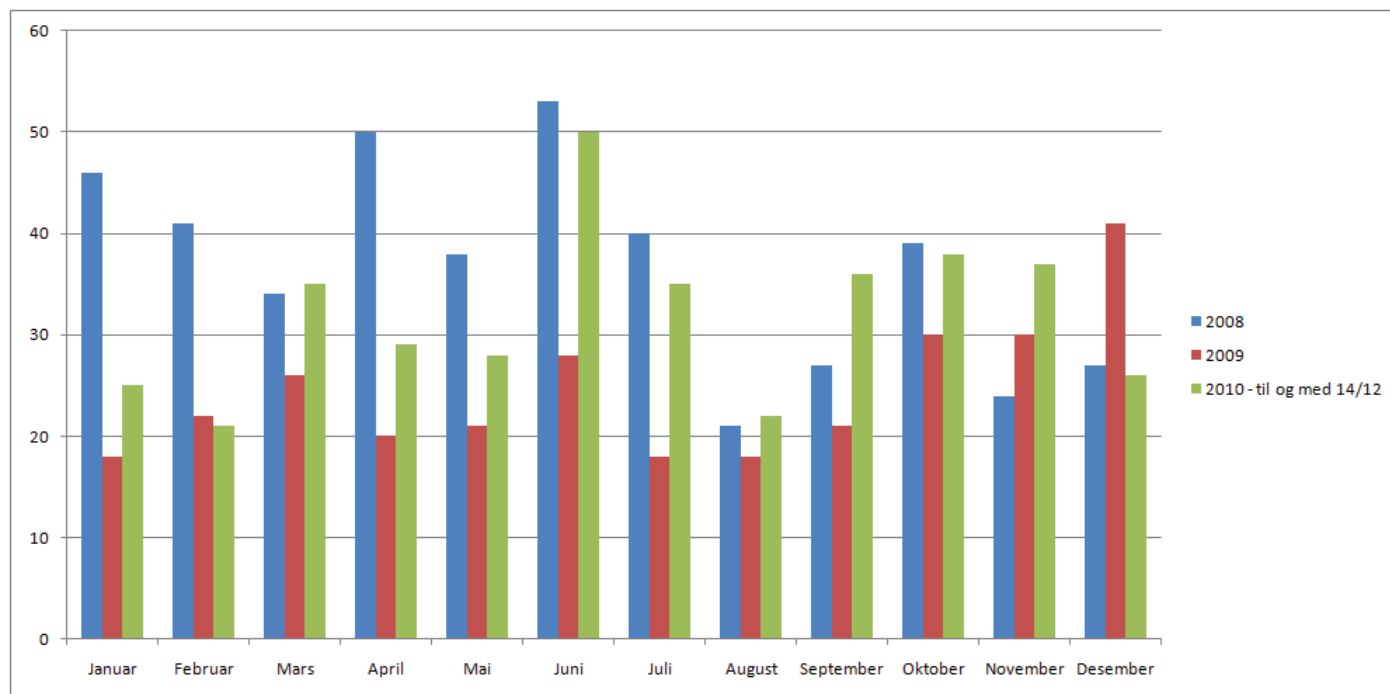

Tall fra 2001 og 2002 er basert på søk i mediearkivet Atekst. Tall fra 2003 til 2010 er basert på tall fra den medieovervåknings-tjenesten Konkurransetilsynet benyttet det aktuelle året.

■ Antall meldinger om foretakssammenslutninger de siste tre år

	2008	2009	2010- til og med 14/12
Alminnelige meldinger	440	293	382
Meldinger som viste seg å ikke være meldepliktige	20	20	16
Frivillig innsendte fullstendige meldinger	4	1	2
Pålagte fullstendige meldinger	15	8	9

■ Fordeling av alminnelige meldinger etter måned de ble mottatt

■ Fordeling av mottatte alminnelige meldinger etter markedsområde

Markedsområde*	2008	2009	2010- til og med 14/12
VARER			
Nærings- og nytelsesmidler, dyrefor, blomster, planter og frø	83	51	78
Tekstil, skotøy	8	6	3
Tre og treforedling, grafisk produksjon, forlagsvirksomhet	21	15	24
Kjemiske produkter, mineralolje, kull, gummi- og plastprodukter, mineralske produkter	31	21	19
Metaller, gruveprodukter, metallvarer, annen verkstedproduksjon, kraft- og vannforsyning	118	70	94
Øvrige varer / Varer generelt	1		2
TJENESTER			
Overnattingssteder og serveringssteder		3	1
Transport, lagring, reiseliv, post, telekommunikasjon	49	25	37
Bygge- og anleggsarbeider	22	17	24
Bank, finans, forsikring, eiendomsdrift, forretningsmessig tjenesteyting	63	55	72
Undervisning, helse- og andre sosiale tjenester	10	1	6
Kulturell tjenesteyting, underholdning, sport	10	5	5
Personlig tjenesteyting	4	4	1
Total	420	273	366

*Noen foretakssammenslutninger berører flere markedsområder. I denne tabellen er det bare det viktigste markedsområdet som er tatt med, altså ett markedsområde per melding. Meldinger om foretakssammenslutninger som viste seg å ikke meldepliktige er ikke tatt med i denne tabellen.

Avsluttede saker

Vedtak

V2010-6 / 22.11.2010

IK Lykke AS - pålegg om meldeplikt.
Bestemmelse: §24 Opplysningsplikt

V2010-5 / 22.11.2010

Norgesgruppen ASA - pålegg om meldeplikt.
Bestemmelse: §24 Opplysningsplikt

Avgjørelser

A2010-31 / 19.11.2010

Team Eriksen AS - avslag på anmodning om å gripe inn mot Protan AS.
Bestemmelse: Konkurranseloven § 11 Misbruk av dominans, § 12 Pålegg om opphør.

A2010-26 / 05.11.2010

Horeka AS - avslag på anmodning om å gripe inn mot Figgjo AS og Porsgrunds Porselænsfabrik AS.
Bestemmelse: Konkurranseloven § 10 Ulovlig samarbeid, § 12 Pålegg om opphør.

A2010-27 / 01.11.2010

Meltwater News AS – avslag på anmodning om å gripe inn mot Mediebedriftenes Klareringstjeneste AS.
Bestemmelse: Konkurranseloven § 10 Ulovlig samarbeid, § 11 Misbruk av dominans, § 12 Pålegg om opphør.

konkurransetilsynet.no

A2010-25 / 01.11.2010

Hårberg Elektro - Canal Digital Norge AS - avslag på anmodning om pålegg om opphør.
Bestemmelse: Konkurranseloven § 10 Ulovlig samarbeid, § 12 Pålegg om opphør.

Høringsuttalelser

29.11.2010

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet - unntak fra konkurranseloven for avtaler om klinisk veterinærvakt.

01.11.2010

Samferdselsdepartementet - anbud regionale flyruter fra 1. april 2012.

Konkurransetilsynet legger fortløpende ut enkeltvedtak, avgjørelser, veiledningsuttalelser, hørings svar og påpekninger på konkurransetilsynet.no.